

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

декан юридичного факультету

_____ Ярослав ЛАЗУР

" ____ " _____ 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	29 Міжнародні відносини
Спеціальність	293 Міжнародне право
Освітня програма	Міжнародне право
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни **«Історія філософії права»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **29 «Міжнародні відносини»** спеціальності **293 «Міжнародне право»** освітньої програми **Міжнародне право**.

Розробники: Геревич М.О., Ph.D., доцент кафедри теорії та історії держави і права

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права

протокол № 1 від «28» серпня 2025 року

Завідувач кафедри _____ Іван ПЕРЕШ

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 2 від «08» вересня 2025 року

Голова науково-методичної комісії _____ Павло ЧЕРЕВКО

©Геревич М.О., 2025 р.

©ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120		3-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи –		1-й
	Лекції:	
		12
	Практичні (семінарські):	
		6
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового поточного контролю: усна модульна контрольна робота	Самостійна робота:	
	-	102
Форма підсумкового контролю: усна		

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія філософії права відноситься до фундаментальних юридичних дисциплін світоглядного характеру. Вона покликана розкривати закономірності процесу розвитку знань про державу і право, про владу та її призначення, а також формувати політичні та правові ідеали. Є комплексною теоретичною юридичною дисципліною, яка виникає на межі зіткнення двох дисциплін – історії вчень про державу і право і філософії права: історія вчень про державу і право досліджує найбільш загальні теоретико-світоглядні проблеми держави і права в їх історичному розвитку з метою поглибленого пізнання політико-правової дійсності; філософія права розглядає право з погляду онтологічного аналізу його місця і ролі в загальноісторичному поступі людства.

Метою вивчення курсу «Історія філософії права» є: формування системи світоглядних засад студентів щодо розуміння природи і змісту основних державно-правових категорій і понять; аналіз загальних закономірностей виникнення й розвитку права і держави (як одного із ключових, хоч і єдиного, факторів виникнення права); з'ясування його природи, визначення можливих перспектив його подальшої еволюції; розкриття складностей і суперечностей історичного процесу розвитку знань про державу і право, поступового пізнання людською думкою сутності права.

Вивчення історії філософії права необхідно тому, що воно дає історичну оцінку ідей, в тому числі і тих, які вже намагались матеріалізувати в практику право творення, право реалізації та державного будівництва. У той же час історія вчень про державу і право виховує повагу, зміцнює авторитет історично виправданих політичних та правових інститутів, прогресивних теорій і доктрин.

Відповідно до освітньої програми для спеціальності «**Міжнародне право**», вивчення дисципліни «**Історія філософії права**» сприяє формуванню здобувачів вищої освіти таких компетентностей, як:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері міжнародного права.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 7. Здатність працювати в міжнародному контексті;

ЗК 9. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Здатність критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття міжнародного права, права Європейського Союзу, порівняльного правознавства, враховувати темпоральний чинник та прогнозувати основні напрямки розвитку правових систем.

СК-2. Здатність формувати судження у сфері міжнародного права, права Європейського Союзу, національного права, порівняльного правознавства, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Історія філософія права» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

- ОК 1 Загальна історія держави і права
- ОК 4 Римське права
- ОК 5 Теорія держави і права

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Міжнародне право», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здійснювати порівняльний аналіз правових систем, оцінювати і аргументувати їхні недоліки та переваги, знаходити і тлумачити релевантне іноземне законодавство, надавати консультації щодо його змісту і практики застосування, оцінювати та мінімізувати ризики юридично значущих дій з урахуванням множинності правових систем і юрисдикцій.	ПРН 5
Виробляти спільні рішення, працювати в команді, виявляти лідерські якості, визначати пріоритетні цілі у професійному і навчальному контекстах, планувати індивідуальну та групову роботу з метою їх досягнення.	ПРН 13
Застосовувати сучасні наукові досягнення сфері міжнародного права, права Європейського Союзу та національного права, інтерпретувати результати наукових досліджень та використовувати їх у практичній професійній діяльності;	ПРН 17
Передбачати наслідки юридично значущих дій і рішень для окремих фізичних, юридичних осіб і держави.	ПРН 18
Самостійно визначати освітні цілі та траєкторії навчання, знаходити необхідні для цього освітні ресурси.	ПРН 19

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія філософії права»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Вміти якісно здійснювати порівняльний аналіз правових систем, оцінювати і аргументувати їхні недоліки та переваги, знаходити і тлумачити релевантне іноземне законодавство, надавати консультації щодо його змісту і практики застосування, оцінювати та мінімізувати ризики юридично значущих дій з урахуванням множинності правових систем і юрисдикцій.	ПРН 5
Вміти виробляти спільні (колективні) рішення, працювати в команді, виявляти лідерські якості, визначати пріоритетні цілі у професійному і навчальному контекстах, планувати індивідуальну та групову роботу з метою їх досягнення.	ПРН 13

Вміти застосовувати сучасні наукові досягнення у сфері міжнародного права, права Європейського Союзу та національного права, імплементації зарубіжного досвіду, а також вміти інтерпретувати результати наукових досліджень та використовувати їх у практичній професійній діяльності	PH 17
Вміти і усвідомлено передбачати наслідки юридично значущих дій і рішень для окремих фізичних, юридичних осіб і держави	PH 18
Вміти самостійно, використовуючи досвід основних філософсько-правових концепцій минулого та сучасності, визначати освітні цілі та траєкторії навчання, знаходити необхідні для цього освітні ресурси.	PH 19

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Основними видами навчальних занять є: лекція, практичне заняття, самостійна робота, індивідуальна робота.

Види навчальних занять проводяться у таких формах: пояснення, розповідь, навчальна дискусія.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- виступи на практичних заняттях;
- виконання індивідуального творчого завдання;
- модульна контрольна робота;
- залік.

Методи навчання: філософсько-правові методи; логічні методи; спеціально-юридичні методи, зокрема, історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний; пошуковий метод; пояснювально-ілюстративний метод; метод мозкового штурму; метод проблемного викладу; дослідницький метод; робота в малих групах тощо.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: заслуховування виступів у ході проведення практичних занять; виконання кожним із здобувачів освіти індивідуального творчого завдання (порівняльний аналіз філософсько-правових доктрин двох мислителів), яке захищається у вигляді доповіді відповідно до запропонованих тем у рамках навчальної дисципліни.

Форма модульного контролю: усна контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	Творче. завдання	50	100
		10			40		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	Творче завдання	50	100
10			10		30		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	1	20	2	20
Творче завдання	1	30	1	30
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	3	100	4	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру, в якому вивчається дисципліна, здобувачі освіти повинні написати модульну контрольну роботу, що оцінюється у діапазоні від 0 до 50 балів.

Модульна контрольна робота здійснюється у формі надання письмових відповідей на 10 запитань, кожне з яких оцінюється у 5 бали. Підсумкова кількість балів за модульну контрольну роботу складається із сукупності правильних відповідей на 10 запитань і не може перевищувати 50 балів.

Неявка чи невиконання модульної контрольної роботи оцінюється в 0 балів незалежно від причини невиконання (неявки).

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Екзаменаційна методика оцінювання. До складання екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які мають підсумковий доекзаменаційний рейтинговий бал не менше 35.

Здобувач вищої освіти, доекзаменаційний рейтинговий бал якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний покращити його до початку екзамену під час чергування викладачів на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. В протилежному випадку, здобувач не допускається до екзамену, і у нього виникає академічна заборгованість.

Екзамен з навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не скласти, якщо він успішно пройшов усі модульні контролю та його влаштовує підсумкова доекзаменаційна рейтингова оцінка за навчальний рік. Здобувачі вищої освіти, рейтинговий бал яких становить від 35 до 59, екзамен складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на екзамені рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання екзамену оцінка не може бути менша за доекзаменаційний рейтинговий бал.

Екзамен проводиться у письмовій формі. Екзаменаційний білет складається з трьох теоретичних питань. Оцінювання результатів навчання на екзамені здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за екзамен вноситься у відомість обліку успішності.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Знання здобувачів вищої освіти з дисципліни оцінюється за такими критеріями:

– оцінку «**відмінно**» (**90-100 балів, A**) заслуговує здобувач освіти, який: всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

– оцінку «**добре**» (**82-89 балів, B**) – заслуговує здобувач освіти, який: повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

– оцінку «**добре**» (**74-81 бал, C**) заслуговує здобувач освіти, який: в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

– оцінку «**задовільно**» (**64-73 бали, D**) – заслуговує здобувач освіти, який: знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

–оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач освіти, який: володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

–оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувач освіти, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

–оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувач освіти, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

До модульної контрольної роботи допускаються всі здобувачі освіти, а до підсумкового семестрового контролю з навчальної дисципліни – здобувачі освіти, які отримали не менше 35 балів (враховуються як результати модульної контрольної роботи та поточного контролю під час семінарської та самостійної роботи здобувач освіти).

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувачі освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Здобувач освіти, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (менше 34 балів), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку. Без такого покращання він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1 Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Історія філософії права в системі юридичних та гуманітарних наук

Предмет історії філософії права. Взаємозв'язок філософського, історичного та юридичного аспектів дослідження феномену права. Поняття філософсько-правового вчення, ідеї, концепції, доктрини та теорії. Проблеми методології історії філософії права. Критерії оцінки філософських та політико-правових доктрин. Періодизація розвитку світової філософсько-правової думки: історичний (хронологічний) та цивілізаційний підхід. Формаційний підхід.

Тема 2. Філософсько-правові доктрини Стародавнього Сходу.

Зародження філософсько-правової думки в Стародавньому Вавилоні та Стародавньому Єгипті. Загальні риси міфологічних уявлень про державу і право у Стародавньому Вавилоні та Єгипті.

Джерела права Стародавньої Індії. Філософсько-правові ідеї брахманізму та буддизму. Філософсько-правові ідеї Стародавнього Китаю. Вчення Конфуція про суспільство, державу і право. Принципи гуманності та ритуалу. Соціально-політичні та правові ідеї Мао-цзи. Вчення даосизму (Лао-цзи). Принцип священного не діяння. Теорія права легістів. Місце закону у системі інших соціальних регуляторів у вченні школи Фа цзя.

Тема 3. Філософсько-правові погляди в Стародавній Греції та Стародавньому Римі.

Формування філософсько-правової думки Стародавньої Греції. Досократівський період. Софісти про державу і право. Філософсько-правове вчення Платона у праці «Держава». Платон про співвідношення держави і права в діалозі «Політик».. Платон про право і державу в праці «Закони». Філософсько-правове вчення Арістотеля. Порівняльний аналіз філософсько-правових ідей Платона та Арістотеля.

Філософсько-правові доктрини Стародавнього Риму. Державно-правові погляди Цицерона: поняття держави та характеристика її форм; правова теорія Цицерона. Філософсько-правові ідеї римських стоїків (Сенека, Епіктет, Марк Аврелій Антонін).

Риторико-дипломатичні школи. Міжнародно-правові ідеї римських юристів. Тлумачення ними терміна " jus gentium". Філософські і правові ідеї в працях Ульпіана, Помпонія. Основні правові інститути в організації зовнішньополітичної діяльності пізньої Римської імперії.

Тема 4. Розвиток філософсько-правової думки Середньовічної Європи та Арабського Сходу.

Філософсько-правові проблеми в теологічному світогляді середньовіччя. Канонічний напрям в розвитку міжнародно-правових поглядів. Міжнародно-праве значення Декрету Граціана.

Філософсько-правове вчення Фоми Аквінського про види законів, про елементи державної влади, про співвідношення церкви і держави. Право війни у вченні Фоми Аквінського.

Критика теократичних ідей у вченні Марсилія Падуанського.

Філософсько-правові ідеї середньовічних юристів та богословів (Бартоло да Сассоферато, Джона Вікліфа).

Ісламська філософсько-правова думка: загальна характеристика. Редігійні та юридичні школи ісламського права: сунітські (ханафійський, малікійський, шафіїтський, ханбалійський) та шіїтські (зейдитський та джафаритський) мазгаби.

Філософсько-правове вчення Ібн Рушда. Концепція ідеальної держави. Філософсько-правове вчення Ібн Халдуна: взаємодія понять «держави» та «суспільство».

Тема 5. Філософсько-правова думка доби Відродження і Реформації.

Гуманістична доктрина права епохи Відродження.

Філософсько-правове вчення Н. Макіавеллі про цілі і форми держави, про методи здійснення влади. Погляди на співвідношення політики і моралі. Макіавеллізм.

Філософсько-правові ідеї Реформації: М. Лютера, Т. Мюнцера, Ж. Кальвіна.

Ж. Боден про суверенітет державної влади, право та класифікацію законів.

Філософсько-правові ідеї раннього соціалізму: Т. Мор, Т. Кампанелла. Порівняльна характеристика концепцій ідеальних держав.

Ф. Бекон про особливості держави, форми правління та проблеми співвідношення природного і позитивного права.

Філософсько-правові ідеї Франсіско де Вітторіо – основоположника іспанської школи міжнародного права.

Тема 6. Філософсько-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст..

Філософсько-правова думка Нідерландів XVII ст.: загальна характеристика. Ідея природного права в європейській філософсько-правовій думці. Г. Гроцій про сутність і джерела природного права та класифікацію права. Філософія міжнародного права і раціонального юридичного мислення Гуго Гроція. Природно-правова теорія Б. Спінози. Обґрунтування демократії.

Філософсько-правові ідеї Т. Гоббса. Теорія суспільного договору та природного права. Розмежування публічної і приватно-правової сфер дії прав і обов'язків монарха і громадян.

Конституційне обмеження абсолютної влади Дж. Локка. Теорія розподілу влад, її особливості.

Тема 7. Європейська філософсько-правова думка доби Просвітництва.

Основні філософсько-правові ідеї епохи Просвітництва. Політична філософія Вольтера. Принципи свободи, рівності людей. Класифікація законів.

Філософсько-правове вчення про державу і право Ш.-Л. Монтеस्क'є і його «Про дух законів». Теорія розподілу влади.

Ж.-Ж. Руссо про походження держави, поняття та види законів. Теорія народного суверенітету та його гарантії. Теорія суспільного договору та корпоративної демократії Жан-Жака Руссо.

Натуралістична концепція права Самуеля Пуфендорфа. Міжнародно-правові ідеї Пуфендорфа.

Філософсько-правові погляди Христіана Вольфа. Популяризація і розвиток міжнародно-правових поглядів Г. Гроція у вченні Вольфа.

Тема 8. Філософсько-правові концепції в Німеччині (кінець XVIII ст. - початок XIX ст.).

Загальна характеристика основних напрямків філософсько-правової ідеології Німеччини в кінці XVIII - на початку XIX ст.

Політична філософія Еріка Берка та її послідовники.

Філософсько-правові погляди І. Канта. Категоричний імператив. Співвідношення моралі і права І. Кант як теорик правової держави. Проєкт «вічного миру»: міжнародно-правове значення.

Вчення Г. В. Гегеля про право і державу. Розуміння сутності права, його класифікація та основні етапи розвитку. Гегель про ідею держави. Концепція громадянського суспільства. Основні проблеми у сфері міжнародного права. Основні цивілізаційні етапи розвитку уявлень про свободу особи (східна деспотія, греко-римський світ, християнсько-германська ера) у вчені Г. В. Гегеля.

Історична школа права (Г. Гуго, Ф. Савіньї, Г. Пухта). Критика природно-правової теорії. Погляд на походження права та його залежність від історії народу, а також етапи розвитку права.

Тема 9. Філософсько-правові погляди європейських мислителів др. пол. XVIII-XIX ст. та філософсько-правова думка XX ст.

Політична філософія лібералізму – філософія свободи. Теорія утилітаризму І. Бентама. Дж. Міль про свободу та демократію. А. де Токівль про сутність демократії, її необхідні елементи, а також основні аспекти співвідношення рівності і свободи. Констан про політичну і особисту свободу, про оптимальну форму держави та ідею розподілу влади.

Еволюція поглядів на державу і право представників соціалістичного утопізму: А. де Сен-Сімона, Ш. Фур'є та Р. Оуена.

Виникнення юридичного позитивізму. Проблеми держави і права в соціології О. Конта. Принципи соціократії. Дж. Остін про сутність позитивного права та особливості джерел права.

Соціологічна теорія права Р. фон Ієрінга. Теорія держави (поєднання соціологічних та юридичних методів), а також вчення про суб'єктивне право Г. Еллінека. Концепція органічного походження держави Г. Спенсера, а також розуміння сутності права.

Основні тенденції філософсько-правових концепцій на сучасному етапі.: загальна характеристика. Неокантіанські концепції права: Р. Штаммлер, Г. Радбрух та В. Науке. Неогегельянські концепції права: К. Ларенц, Г. Геллер, Д. Джентіле.

Психолочна теорія права Л. Петражицького. Теорія солідаризму Л. Дюгі. Ліберальні доктрини XX ст.: К. Поппер, Р. Даль, Ф. фон Гаєк (Хайек). Теорія еліт В. Парето та Г. Моски. Особливості соціологічної школи права: Є. Ерліх та Р. Паунд. Теорія правового реалізму Дж. Френка, К. Левелліна, Е. Тоффлера. Чиста теорія права Г. Кельзена. Аналістична

юриспруденція Г. Харта. Сучасні концепції відродженого природного права. Філософсько-правові погляди Л. Фуллера.

Тема 10. Вітчизняна філософсько-правова думка в історичній ретроспективі.

Дкпжовно-правова концепція Ф. Прокоповича. Реформаторські ідеї С. Десницького. Вчення про конституційну монархію з розподілом гілок влади. Сковорода про ідеальну державу.

Загальні тенденції розвитку соціально-політичних філософсько-правових ідей в Україні XIX ст. Кирило-Мефодіївське товариство про проблеми держави і права. Філософсько-правові погляди М. Драгоманова: походження держави і права, сутність держави, розміння права та його джерел. Б. О. Кістяківський про правову державу та сутність права. Національно-демократична модель української державності С. Дністрянського. Розвиток та особливості філософсько-правових поглядів діячів УНР (М. Грушевський та В. Винниченко).

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Заочна форма			
	усього	у тому числі		
		лекцій	практ.	с.р.
1 семестр				
Змістовий модуль 1.				
Тема 1. Історія філософії права в системі юридичних та гуманітарних наук	11	1		10
Тема 2. Філософсько-правові доктрини Стародавнього Сходу	12	2		10
Тема 3. Філософсько-правові погляди в Стародавній Греції та Стародавньому Римі	13	1	2	10
Тема 4. Розвиток філософсько-правової думки Середньовічної Європи та Арабського Сходу	12	2		10
Тема 5. Філософсько-правова думка доби Відродження і Реформації.	12			12
Разом за змістовим модулем 1	60	6	2	52
Змістовий модуль 2.				
Тема 6. Філософсько-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст.	12		2	10
Тема 7. Європейська філософсько-правова думка доби Просвітництва	10			10
Тема 8. Філософсько-правові концепції в Німеччині (кінець XVIII ст. - початок XIX ст.)	12	2		10

Тема 9. Філософсько-правові погляди європейських мислителів др. пол. XVIII-XIX ст. та філософсько-правова думка XX ст.	14	2	2	10
Тема 10. Вітчизняна філософсько-правова думка в історичній ретроспективі.	12	2		10
Разом за змістовим модулем 2	60	6	4	50
Разом за 1 семестр	120	12	6	102

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Заочна
1.	Філософсько-правові погляди в Стародавній Греції та Стародавньому Римі	2
2.	Філософсько-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст.	2
3.	Філософсько-правові погляди європейських мислителів др. пол. XVIII-XIX ст. та філософсько-правова думка XX ст.	2
	Разом	6

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Заочна
1	Історія філософії права в системі юридичних та гуманітарних наук	10
2	Філософсько-правові доктрини Стародавнього Сходу	10
3	Філософсько-правові погляди в Стародавній Греції та Стародавньому Римі	10
4	Розвиток філософсько-правової думки Середньовічної Європи та Арабського Сходу	10
5	Філософсько-правова думка доби Відродження і Реформації	12
6	Філософсько-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст.	10
7	Європейська філософсько-правова думка доби Просвітництва	10
8	Філософсько-правові концепції в Німеччині (кінець XVIII ст. - початок XIX ст.)	10
9	Філософсько-правові погляди європейських мислителів др. пол. XVIII-XIX ст. та філософсько-правова думка XX ст.	10
10	Вітчизняна філософсько-правова думка в історичній ретроспективі.	10
	Разом	102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», додаток GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 2: Філософія права/ редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Х.: Право, 2017. 1128 с.
2. Козюбра М.І. Практична філософія права: монографія. К.: Дух і Літера, 2024. 496 с.
3. Муранова Н. Ідеї філософії просвітництва в українському освітньому контексті: монографія. Київ, 2020. 154 с.
4. Попович Т. П., Геревич М. О., Погорєлова З. О., Телеп Ю. В., Фрідманський Р. М. Історія філософії права: навчально-методичний посібник. Ужгород: ДВНЗ «УЖНУ», 2021. 52 с.
5. Попович Т.П., Телеп Ю.В., Бариська Я.О., Геревич М.О., Переш І.Є. Філософія права : навчально-методичний посібник. – Ужгород : Видавництво юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», 2024. 34 с.
6. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.

Додаткова література:

1. Варава І. П. Етико-правові ідеї у філософії Іммануїла Канта. *Зимові наукові підсумки 2019 року. XXIV Міжнародна науково-практична інтнет-конференція*. Суми, 20 грудня 2019. С. 58-61.
2. Вісьтак І. Я. Соціологічна концепція права в юриспруденції США ХХ століття: автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.01: «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Львів, 2024. 22 с.
3. Галас В. І., Попович Т. П., Телеп Ю. В. Правова природа обов'язку у вченні М.Т. Цицерона. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 24-26.
4. Галас В. І., Попович Т. П., Телеп Ю. В. Розуміння обов'язків у концепціях мислителів Давньої Греції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 18-20.
5. Дерє Я. Вчення про державу і право у працях Гуго Гроція та Цицерона. Проблеми юридичної науки очима молодих науковців: збірник наукових праць учасників XVI Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції. (м. Київ, 16 листопада 2023 р.) / уклад. В.О. Качур. К., 2023. С. 27 – 29.
6. Загуменна Ю.О. Публічна безпека в докласичній політико-правовій думці Античної Греції. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С. 133-142.
7. Ковальов Д. В. (2020). Вплив філософії Аврелія Августина на сучасність. 11 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kovalov_Denys/Vplyv_filosofii_Avrelia_Avhustyna_na_suchasnist.pdf?
8. Козинець О. Г., Остапенко А. І. Платон та Арістотель про державу і право: порівняльна характеристика. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. С. 37-41.

9. Козинець О. Г., Остапенко А. І. Платон та Арістотель про державу і право: порівняльна характеристика. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. № 89. С. 37-41.
10. Олійник Ю.В. Політико-правові ідеї Фрідріх Гаєка щодо розвитку та значення концепції правової держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: «Право». 2024. Том 1. № 81. С. 73-80.
11. Пилипишин П. Б. Індивідуалізм як результат протестантської етики у філософсько-правовому вченні М. Лютера. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. 2020. Том 31 (70), № 4. С. 279-284.
12. Подковенко Т., Чорна К. Соціокультурні засади концепції «живого права» Євгена Ерліха. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. 4 (28). С. 18-24.
13. Попович Т. П. Проблематика обов'язків у політико-правовій думці епохи Відродження. *Krakowskie Studia Małopolskie*. 2022. № 4 (36). С.28-43.
14. Попович Т. П. Уявлення про обов'язок згідно вчення Томаса Гоббса. *Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць*. 2022. Випуск 95. С. 54-59.
15. Попович Т.П. Розуміння обов'язку у природно-правових концепціях Дж. Локка та Ж.-Ж. Руссо. [Науковий вісник Ужгородського національного університету](#). Серія: «Право». 2023. Випуск 77: частина 2. С. 315-319.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950: станом на 1 серп. 2021 р.
3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
5. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 19 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI: станом на 16 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
7. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV: станом на 18 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> - каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України
3. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> - каталог національних бібліотек країн світу
4. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> - каталог електронних бібліотек України
5. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30>- енциклопедії та словники.